

УДК 338.64

Червен І.І.*доктор економічних наук,
професор кафедри управління виробництвом
та інноваційною діяльністю підприємств
Миколаївського національного аграрного університету***Советов О.В.***студент
Миколаївського національного аграрного університету*

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

STATE AND PROBLEMS OF AGRICULTURE OF THE MYKOLAYIV DISTRICT OF MYKOLAYIV REGION

АНОТАЦІЯ

Розглянуто стан сільського господарства Миколаївського району Миколаївської області за підсумками 2016 р. Проаналізовано показники виробництва й урожайності основних сільськогосподарських культур та виробництва основних видів продукції тваринництва. Наведено економічні результати сільськогосподарського виробництва. За результатами аналізу визначено основні проблеми, з якими останнім часом стикається галузь, та наведено питання, які потребують першочергового вирішення на рівні окремих підприємств.

Ключові слова: сільське господарство, виробництво, рослинництво, тваринництво, розвиток.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрено состояние сельского хозяйства Николаевского района Николаевской области по итогам 2016 г. Проанализированы показатели производства и урожайности основных сельскохозяйственных культур и производства основных видов продукции животноводства. Показаны экономические результаты сельскохозяйственного производства. По результатам анализа определены основные проблемы, с которыми в последнее время сталкивается отрасль, и приведены вопросы, требующие первоочередного решения на уровне отдельных предприятий.

Ключевые слова: сельское хозяйство, производство, растениеводство, животноводство, развитие.

ANNOTATION

The state of agriculture of Mykolaiv region of Mykolaiv region is considered in the year 2016. The indices of production and productivity of basic agricultural crops and production of the main types of livestock products are analyzed. The economic results of agricultural production are presented. According to the results of the analysis, the main problems that the industry faces recently are identified, and the issues that require a first-rate solution at the level of individual enterprises are identified.

Keywords: agriculture, production, plant growing, animal husbandry, development.

Постановка проблеми. Сьогоднішні Україна займає лідируючі позиції у сфері експорту сільськогосподарської продукції на світовий ринок. Цей складник АПК є основою розвитку економіки нашої країни та добробуту її населення. Цьому сприяє низка факторів: сприятливий клімат, найбільш родючі ґрунти, працьовите населення. Але, на жаль, в останні роки деякі галузі сільського господарства занепадають, а їх розвиток гальмується через недостатню державну підтримку та вплив інших чинників.

Сільське господарство Миколаївської області зазнало істотних змін у процесі його реформу-

вання: відбулося перетворення його структури, спеціалізації, форм організації виробництва, змінюється попит на сільськогосподарську продукцію, зростають вимоги до її якості, асортименту, виникають економічні та екологічні проблеми у зв'язку зі збільшенням виробництва високоефективних культур тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням перспектив розвитку сільського господарства тривалий час займаються українські вчені, серед яких – В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, В.М. Зубець, В.В. Юрчишин та ін. Переважно вчені аналізують ситуацію, що склалася в аграрному секторі та причини негараздів у налагодженні виробництва. Про перспективи розвитку АПК у вітчизняній історіографії говориться ще досить мало.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Однак зміни, що відбуваються у структурі сільського господарства, формах організації виробництва, потребують подальших досліджень та аналізу цих процесів. Отже, дане дослідження залишається важливим та актуальним.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану сільського господарства Миколаївського району Миколаївської області, окресленні основних проблем і напрямів розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське виробництво є традиційною потужною галуззю української економіки. Родючі ґрунти, багаті традиції землеробства, сприятливий клімат, освічені та працьовиті люди – усе це є підґрунтям для того, щоб аграрний комплекс займав пріоритетне місце в економіці, гарантував потреби населення в якісних і доступних продуктах харчування, забезпечував гідний рівень життя селянам та експортний потенціал держави.

Питома вага Миколаївського району в загальному обсязі продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах у 2016 р. становить 6,3%, що на 0,3% більше, ніж у попередньому році. Миколаївський район у загальному обсязі продукції сільського госпо-

дарства в сільськогосподарських підприємствах у 2016 р. займає четверте місце серед усіх районів Миколаївської області.

У 2016 р. валова продукція сільського господарства становила 356,8 млн. грн. проти 348,0 млн. грн. у 2013 р. Це становило у 2016 р. 11 788 грн. на одну особу, що на 5% більше рівня 2013 р. Валова продукція сільського господарства за основними категоріями господарств (у постійних цінах 2010 р.) показана в табл. 1.

Головними галузями рослинництва району є виробництво соняшнику, зернове господарство, овочівництво. Пріоритетним напрямом у рослинництві є також вирощування технічних культур (соняшнику, ріпаку). У структурі виручки від реалізації одне із провідних місць займає соняшник – 50,5% (рис. 1).

Також лідируючу позицію займають зерно і зернобобові культури – 29% та овочівництво – 10,4%. Серед овочевих культур переважають столові буряки, морква, огірки та зелень, капуста, цибуля та ін. Загалом у валовому зборі овочевих культур Миколаївський район посідає третє місце серед інших районів області, що пов'язано із наявністю масового споживача цієї продукції у м. Миколаїв. Цьому сприяє транспортна доступність до ринків збуту й об'єктів переробної промисловості, які розміщуються у

місті. Виробництво овочів здійснюється як на сільськогосподарських підприємствах, так і в господарствах населення.

Серед зернових культур домінують пшениця озима та яра, жито, кукурудза на зерно, ячмінь озимий. На них припадає 54,5% посівів Миколаївського району (рис. 2).

У структурі сільського господарства області важливу роль відведено виробництву технічних культур, які у структурі посівів займають значну частку – 49,1%. Що стосується соняшнику (основної технічної культури), то слід відзначити, що це малозатратна і високоприбуткова культура, тому його посіви зростають: у 2016 р. – 48,7% від загальної посівної площі, порівняно з 2005 р. збільшилися більше ніж удвічі. Соняшник та олія – дуже прибуткова продукція, вона є конкурентоспроможною на внутрішньому і зовнішніх ринках. Проте це надто ґрунтовиснажлива культура, тому зростання виробництва соняшнику в Миколаївському районі має бути обмежено, оскільки ігнорується екологічно безпечне землеробство.

Рівень урожайності як результативний показник свідчить про культуру землеробства, рівень інтенсивності, впровадження у виробництво новітніх досягнень, ступінь дотримання вимог технології, рівень родючості земель, на яких ведеться виробництво, та вплив інших

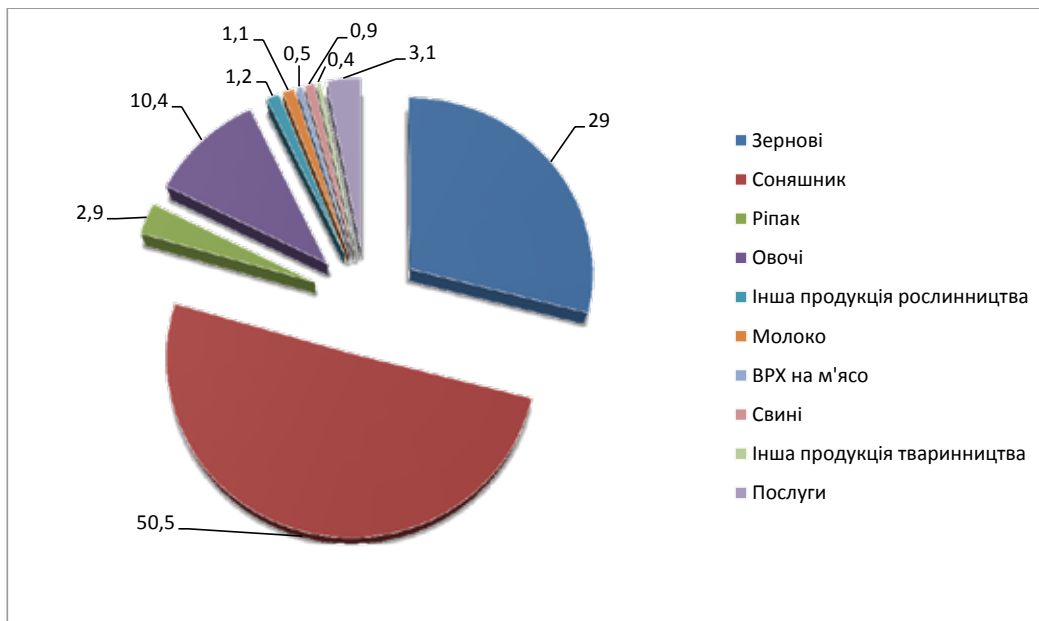

Рис. 1. Структура виручки від реалізації продукції сільського господарства Миколаївського району в середньому за 2014–2016 рр., %

Таблиця 1
Валова продукція сільського господарства за основними категоріями господарств Миколаївського району Миколаївської області

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Валова продукція сільського господарства – всього, млн. грн.	348	307	299,3	356,8
На одну особу, грн.	11221	9948	9790	11788
На 100 га, тис. грн.	903,9	668,8	566,9	785,9

Джерело: розраховано за даними [1]

факторів на формування врожаїв сільгоспкультур (рис. 3).

Аналізуючи врожайність сільськогосподарських культур в господарствах Миколаївського району всіх форм власності, можна зазначити такі зміни: у 2016 р. урожайність озимих зернових культур у цілому мала тенденцію до збільшення. Так, якщо в 2013 р. вона була по озимій

пшениці 27,4 ц з 1 га, то в 2016 р. – 40,1 ц з 1 га, по озимому ячменю – 23,8 та 29,7 ц/га відповідно, пшениці ярої – 21,1 та 21,5 ц/га відповідно, просу – 16,8 та 29,1 ц/га відповідно, гороху – 6,7 та 27,7 ц/га відповідно. Врожайність соняшнику та ріпаку в 2016 р. зменшилася порівняно з 2013 р. з 26,5 до 24,8 ц/га, ріпаку – з 20,2 до 16,7 ц/га. Можна ствер-

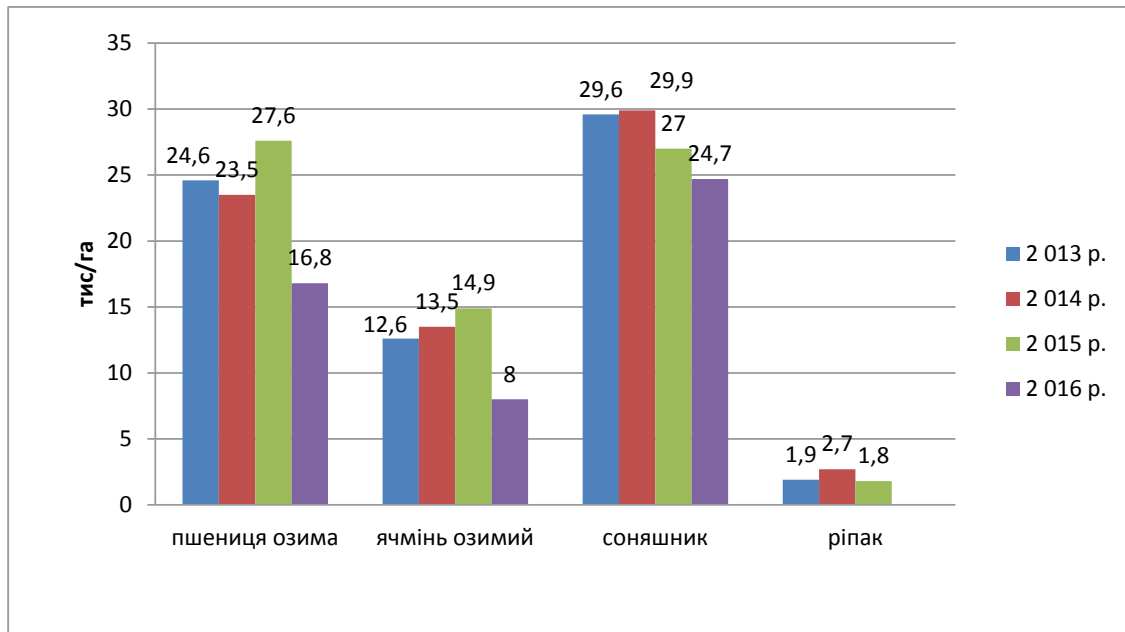

Рис. 2. Посівні площі основних сільськогосподарських культур Миколаївського району в 2013–2016 рр., тис. га

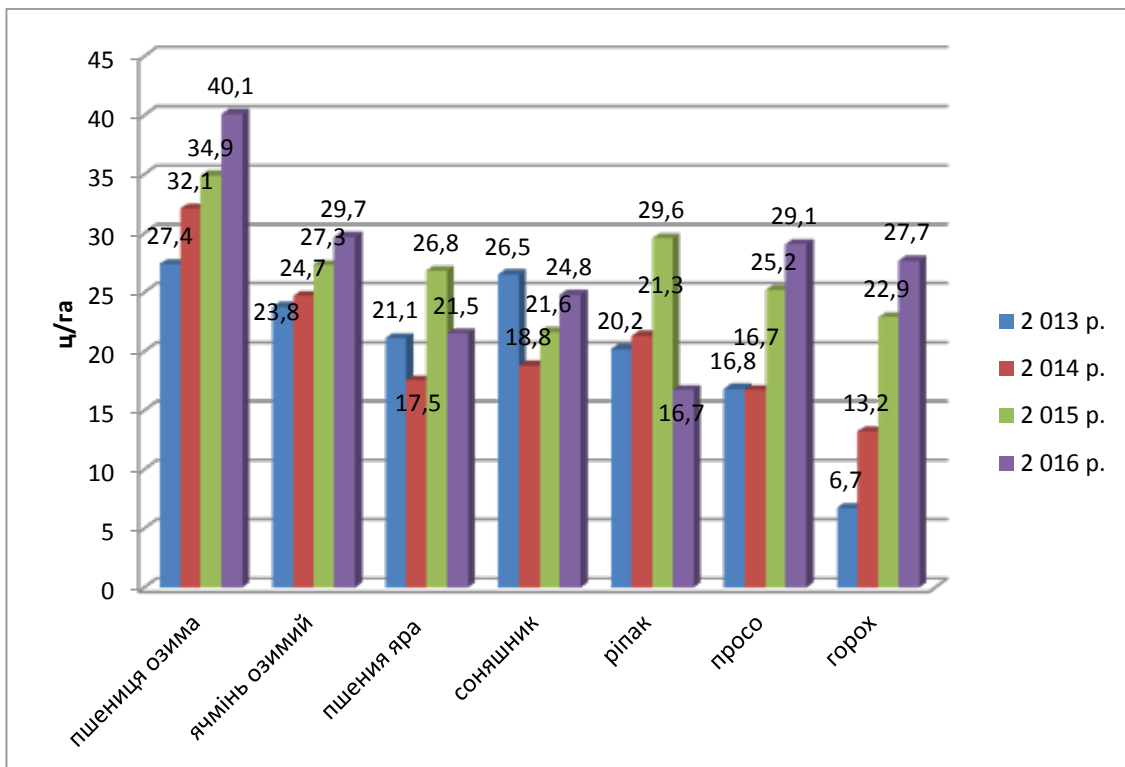

Рис. 3. Урожайність сільськогосподарських культур Миколаївського району в 2013–2016 рр., ц/га

джувати, що тенденції зміни цього показника значною мірою визначають загальні тенденції економічного розвитку рослинництва (табл. 2).

У досліджуваній період спостерігається тенденція до зростання показників собівартості виробництва зернових та зернобобових культур. Витрати на виробництво зернових у 2016 р. порівняно з 2012 р. збільшилися на 41,6%. Собівартість виробництва соняшнику в 2016 р. збільшилася майже у 2,5 рази порівняно з 2012 р. Рівень рентабельності зернових і зернобобових культур у 2016 р. досяг 40,4%, соняшнику – 52,8%, що порівняно з 2012 р. на 34,2 та 35,4 в. п. більше. Проведена оцінка розвитку та ефективності рослинництва дає підстави стверджувати, що галузь у Миколаївському районі Миколаївської області має великий потенціал росту переважно за рахунок підвищення врожайності на основі використання інноваційних факторів.

Однією з пріоритетних галузей АПК є тваринництво. Головною галуззю тваринництва Миколаївського району тривалий час було скотарство молочно-м'ясного напрямку, хоча воно найбільше зазнало істотних змін (табл. 3).

Протягом 2013–2016 рр., як видно з табл. 3, обсяги реалізації м'яса у 2016 р. порівняно з 2012 р. знизилися на 12,9%, молока – на 25,8%. У 2016 р. собівартість одного центнера молока збільшилася в 2,6 рази, виробництва ВРХ – майже вдвічі. Рівень рентабельності виробництва молока та ВРХ у 2016 р. від'ємний. Спад у тваринництві пов'язаний, насамперед, із низьким рівнем технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств, зменшенням кормовиробництва, низькими закупівельними цінами на м'ясо і молоко, зниженням мотивації праці у тваринництві. Але область має значну селекційну базу і достатній досвід інтенсивного ведення тваринництва в подальшому.

Висновки. Незважаючи на велику кількість проблем, сільське господарство Миколаївського району Миколаївської області має значний потенціал розвитку, що зумовлено передусім наявністю родючих ґрунтів та сприятливим кліматом. Намітилися позитивні тенденції в рослинництві: збільшуються обсяги виробництва продукції, зростає врожайність зернових культур. Слід велику увагу приділити розвитку

Таблиця 2

Економічні результати від реалізації сільськогосподарських культур Миколаївського району

Показники	2012 р	2013 р	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. у % до 2012 р.
Зернові та зернобобові культури						
Кількість реалізованої продукції, ц	181688	496322	551579	640814	553393	304,6
Прибуток, тис. грн.	-1937,6	-3483,8	22213,7	34803,9	54603,9	x
Собівартість 1 ц, грн.	172,4	146,71	152,52	242,15	244,18	141,6
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	161,73	139,69	192,8	296,46	342,85	212,0
Рівень рентабельності, %	-6,2	-4,8	26,4	22,4	40,4	+46,6
Соняшник						
Кількість реалізованої продукції, ц	166370	362007	326915	391133	497313	298,9
Прибуток, тис. грн.	8977,9	17669,1	8323,4	91147,6	148459	1653,6
Собівартість 1 ц, грн.	309,61	209,6	340,93	521,88	565,95	182,8
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	363,57	258,41	366,39	754,91	864,47	237,8
Рівень рентабельності, %	17,4	23,3	7,5	44,7	52,8	+35,4

Джерело: складено за [1]

Таблиця 3

Результати від реалізації продукції тваринництва Миколаївського району

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. у % до 2012 р.
Молоко						
Кількість реалізованої продукції, ц	19499	16553	15717	15152	14108	72,4
Прибуток, тис. грн.	170,9	-471,1	-524,6	-1651,7	-2287,0	x
Собівартість 1 ц, грн.	238,96	324,8	363,08	513,38	635,89	266,1
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	247,73	296,34	329,7	404,38	473,78	191,2
Рівень рентабельності, %	3,7	-8,8	-9,2	-21,2	-25,5	-29,2
ВРХ						
Кількість реалізованої продукції, ц	2072	906	1856	1739	1804	87,1
Прибуток, тис. грн.	-953,5	-891,1	-2653,1	-1059,5	-2774,4	x
Собівартість 1 ц, грн.	1659,65	1982,01	2781,84	2378,26	3304,77	199,1
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	1199,47	998,45	1352,37	1769,01	1766,85	147,3
Рівень рентабельності, %	-27,7	-49,6	-51,4	-25,6	-46,5	-18,8

Джерело: складено за [1]

тваринництва. Тут значну роль повинна відігравати інноваційна діяльність. Пріоритетним напрямом інноваційної діяльності в аграрному секторі є впровадження найбільш перспективних агротехнологій і на цій основі підвищення продуктивності виробництва для зниження витрат на одиницю продукції та зміцнення її конкурентоспроможності на внутрішньому і світовому ринках.

Серед напрямів інноваційного розвитку аграрного сектора слід визначити такі: створення та впровадження у виробництво висо-

копродуктивних сортів і гібридів сільськогосподарських культур, нових порід тварин і птиці; підтримка стимулювання агроекологічної діяльності, зокрема розвитку альтернативного органічного агровиробництва; формування високоосвічених професійних кадрів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сайт Головного управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mikstat.gov.ua>.